

ESTUDIS

Les polítiques de joventut a Catalunya durant el període democràtic¹

Pere Soler i Masó

Universitat de Girona

RESUM

L'article següent fa una anàlisi de la consideració que la joventut com a etapa ha tingut en els darrers vint-i-cinc anys coincidint amb el període democràtic i d'implantació de les polítiques públiques a Catalunya. En primer lloc es fa una breu presentació de la complexitat que suposa definir i acotar el concepte de joventut i les implicacions que aquesta opció comporta a l'hora de pensar en les polítiques de joventut. Posteriorment s'analitza l'evolució que les polítiques de joventut han experimentat i es proposen quatre etapes segons hagi estat el discurs més proper a unes polítiques de transició a la vida adulta o més proper a les polítiques afirmatives. L'article acaba amb algunes reflexions a tall de conclusió i reptes de futur pel treball educatiu que es pot realitzar amb aquest sector de població.

PARAULES CLAU: polítiques de joventut, associacionisme juvenil, joves, educació social, història de la joventut.

ABSTRACT

The following article analyses the consideration afforded to the stage of youth over the last twenty-five years, coinciding with the period of democracy and the implementation of public policies in Catalonia. The article begins with a presentation of the complexity invol-

1. Aquest text correspon a la intervenció de l'autor a les III Jornades de Joventut i Educació. La joventut en la història, organitzades per la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana i celebrades a Barcelona el 16 de juny de 2004.

ved in defining the concept of youth and its implications in the design of policies for young people. It goes on to address the evolution that youth policies have undergone, proposing four stages, depending on whether the discourse is closer to policies of transition to adult life or closer to affirmative youth policies. The article closes with some food for thought, and poses future challenges for work in education that can be undertaken with this population sector.

KEY WORDS: youth policies, youth associations, young people, social education, history of young people.

A l'Estat espanyol no podem parlar de polítiques públiques de joventut fins a finals dels anys setanta amb l'acabament de la dictadura franquista i l'entrada al procés de transició cap a la democràcia. Des d'aquest moment i fins avui han transcorregut prop de vint-i-cinc anys, un període més que suficient per permetre'ns veure quins encerts i quines oportunitats no hem sabut aprofitar amb el treball amb les persones joves. L'objectiu d'aquest treball és precisament fer una anàlisi en aquest sentit i aportar modestament alguns paràmetres de reflexió.²

És evident que al llarg d'aquests anys el mateix concepte de joventut i les característiques de les persones joves han canviat molt. De fet, bona part del debat sobre què ha de ser i com s'ha d'articular una bona política de joventut parteix precisament d'aquest punt: com entenem la joventut.

1. El concepte de joventut i els joves al llarg del període democràtic

1.1. *L'evolució del concepte de joventut*

La joventut com a etapa i grup social va ser inventada durant els inicis de l'era industrial però no es va democratitzar el seu ús fins al voltant de l'any 1900. Des de l'àmbit de la psicologia i de la sociologia trobem diferents obres que ens permeten estudiar l'evolució que aquest concepte ha experimentat al llarg del segle xx. Val la pena mencionar el treball que en aquest sentit ha fet Carles Feixa (2001) a partir d'una lectura sociològica de l'evolució de la joventut al llarg del segle xx. Ens parla de diferents generacions de joves que més o menys corresponen a les diferents dècades. D'aquesta manera proposa a la primera dècada del segle xx la *generació A* (adolescent), ja que de fet seria a l'inici del segle xx quan es

2. Una part d'aquest material va ser presentat a Palma en el marc de les XXI Jornades d'Estudis Històrics Locals al novembre del 2002 i publicat a P. Soler (2003), p. 81-97.

comença a diferenciar aquest col·lectiu dels infants i dels adults.³ Seguirien a aquesta generació, corresponent amb les dècades del segle xx, la *generació B* (*boy scout*), 1911-1920; la *generació K* (Komsomol), 1921-1930; la *generació S* (*swing*), 1931-1940; la *generació E* (escèptica), 1941-1950; la *generació R* (*rock*), 1951-1960, i la *generació H* (*hippy*), 1961-1970.

El desenvolupament industrial i la posterior revolució tecnològica han allargat els processos d'inserció en la vida adulta i el temps social de dependència dels grups d'edat més jove. Això ha comportat que molta més gent accedís a la joventut. Classes mitjanes i classes treballadores que anys enrere desconeixien el que comportava «ser jove» es troben immerses en aquesta etapa en una ferotge societat de consum. Si ens centrem en els darrers anys del segle xx i fem un ràpid repàs als joves dels anys d'implantació i desenvolupament democràtic al nostre país podem veure almenys tres grans etapes (Berney i Martínez, 1998) en la configuració del que representa ser jove. Una primera etapa en el període 1970-1980. Seguint la classificació de Carles Feixa parlariem del període de la *generació P* (*punk*) a partir de l'explosió dels Sex Pistols i del naixement d'aquest nou estil a Londres, que uneix tradicions musicals diverses i aparentment incompatibles. En el context més pròxim ens trobem amb la crisi de la dictadura i el que comportarà d'agitació social i política. Són els anys d'incorporació massiva dels joves a l'ensenyament universitari i d'adopció per aquests joves de modes foranes: música, roba, comportaments. Té lloc així la identificació progressiva de la joventut amb la categoria d'estudiant. La joventut s'assimila al període comprès entre els divuit i els vint-i-un anys, determinats pel servei militar i per la incorporació al món del treball. S'entén el temps lliure com un temps jove.

Una segona etapa entre els anys 1981-1990. Seria el període de la *generació T* (tribu). S'associa els joves a una actitud que gairebé sempre té una K de subcultural: *punks*, *okupes skinheads*, *makiners*, etc. El 1985 és declarat per la UNESCO Any Internacional de la Joventut. Això fa pensar que alguna cosa no acaba d'anar com es desitjaria. En el context més pròxim ens trobem amb el moment en què l'atur s'implanta amb més força i amb el desencantament polític entre els joves. El pasotisme es converteix en una actitud manifesta entre aquest col·lectiu. La joventut s'assimila a aquelles persones que es troben entre els catorze i els vint-i-quatre

3. L'any 1899 la legislació britànica prohibeix empresonar els menors de setze anys al costat dels adults. El 1904 G. Stanley Hall publica el llibre *Adolescence: its psychology and its relations to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion and education*. Suposa l'exclusió dels joves del món dels adults, la creació d'un període de vida lliure de responsabilitats i un model de joventut caracteritzat pel conformisme social i la passivitat política. L'any 1908 s'instauren els tribunals de menors. Es posa de manifest el reconeixement social d'una nova categoria d'edat entre la infància i la majoria d'edat.

anys (inici dels estudis a secundària i acabament dels estudis universitaris i, presumiblement, ocupació i constitució de la família).

La tercera etapa aniria des del 1991 al 2000. És la dècada de la *generació X* (xarxa). Es tracta d'una generació marcada per les incerteses i les paradoxes de la societat postmoderna. També es pot associar a la generació de l'accés a la xarxa de les noves tecnologies de la informació i la comunicació. A Catalunya i a l'Estat espanyol parlem de precarietat econòmica i laboral. Els joves es troben sense referents ideològics i mancats de projectes de futur clars. Els valors que s'imposen són l'individualisme, la competitivitat i el consumisme. Es difuminen els límits entre els estudis i la feina i, per tant, també es difumina el concepte de joventut. S'associa al període entre els dotze/catorze anys i els vint-i-nou anys.

Actualment ens trobem en una nova dècada (2001-2010) que, a parer del mateix Carles Feixa (2001, p. 45-49), pot ser batejada amb el nom de *generació @*. Es tracta dels joves de l'era d'Internet, dels missatges electrònics, del món globalitzador i dels moviments antiglobalització. Els límits cronològics encara es compliquen més i fins i tot s'arriben a qüestionar. De fet, el criteri cronològic no és més que una convenció pràctica per acotar, d'una manera simple, un concepte que a l'hora de la veritat és molt més complex, i que és determinat per unes condicions de vida i unes posicions conceptuals. Queda clar, però, que la joventut es caracteritzaria per ser una etapa de gran vitalitat i d'iniciació en els diversos nivells de l'àmbit social: participació en diferents grups socials, món del treball, món de la parella, món dels amics, etc., amb tot el que això comporta d'aprenentatges, d'adquisició de responsabilitats i de gestió de la pròpia autonomia. Hi ha, però, diferents maneres d'entendre la condició juvenil (Casal, 2001):

1. *La joventut com una etapa plena de vida*. Aquesta opció té alhora dues posicions diferenciades:

a) Visió adultocràtica. Entén la joventut com una etapa amb una càrrega de negativitat. Per això es parla de *generació X*, *generació perduda*, *acomodació familiar*, etc.

b) Visió juvenilista. Entén la joventut com una etapa plena de la vida en el sentit positiu, d'afirmació de l'estatus juvenil amb continguts propis d'autonomia i cultura.

2. *La joventut com un procés de transició*. La joventut es caracteritza fonamentalment com el pas de la infantesa a la vida adulta. Se centra en la transició professional i en el procés d'emancipació familiar.

Es fa evident la dificultat d'establir una base conceptual no adultocràtica, que pugui ser comprensiva, oberta a l'aprenentatge i al canvi social. És evident que la lectura que fem d'aquesta joventut tindrà unes repercussions o unes altres a l'hora de parlar de la intervenció a partir d'unes polítiques de joventut que s'anomenen afirmatives o de transició segons sigui el seu posicionament.

1.2. Els joves catalans en aquest període

Els joves catalans durant aquests anys experimenten un descens significatiu quant al nombre d'efectius. En els primers anys de transició i democràcia representen una quarta part de la població. Es tracta dels joves nascuts durant els anys seixanta en el que s'ha anomenat *baby boom*. A partir de l'inici dels anys noranta i fins a l'actualitat la població juvenil es va reduint significativament (vegeu taula 1). La població juvenil catalana entre els quinze i els vint-i-nou anys és actualment d'1,3 milions, aproximadament. Es preveu que aquesta xifra decreixerà més de mig milió, de manera que els joves passaran a ser només el 14,7 % de la població catalana (Módenes i López, 2000). Segons aquesta estimació, Catalunya perdria un terç dels seus joves en quinze anys.

TAULA 1

<i>Evolució de la població juvenil de 15-29 anys a Catalunya</i>	
<i>Any</i>	<i>% joves en relació amb la població</i>
1975	25,6
1981	25
1991	24,2
2001	21,8
2011	14,7*

* Prospecció realitzada per Módenes i López (2000, p. 15) a partir de les projeccions de població de Catalunya 2010-2030 publicades per l'Idescat.

Els joves d'avui (Serracant, 2001) tenen un nivell d'instrucció més alt, sobretot les noies, però les condicions de treball no milloren. Més aviat, la característica d'aquesta població juvenil és la discontinuïtat en el treball, l'atur i la precarització laboral, que alhora comporta el retard i la dificultat per emancipar-se. Cal veure només, per fer-nos una idea, algunes dades que evidencien l'important canvi que hi ha hagut en pocs anys. L'any 1974 el 78 % dels joves homes estava ocupat. Deu anys més tard, el 1984, l'ocupació d'aquest mateix col·lectiu se situa en el 45 %. La dada es redueix pràcticament a la meitat. Un altre indicador que pot assenyalar la magnitud del canvi social que hi ha en pocs anys és que l'any 1974 només el 14 % dels joves de vint a vint-i-quatre anys seguien escolaritzats, però el

2001 aquesta dada passa a ser el 43 %, és a dir, la proporció es multiplica per tres. Durant aquest període, sobretot durant els anys noranta, té lloc la creació de moltes universitats en el territori català, de manera que es passa de tres universitats en l'inici del període democràtic a onze actualment. Aquest fet té una incidència en molts àmbits diversos i en concret pel que fa a la política de joventut és evident que l'apropament de les universitats als joves tindrà un efecte molt significatiu.

2. L'evolució de les polítiques de joventut a Catalunya

2.1. *Les polítiques de joventut a Catalunya 1976-2002*

Els protagonistes de la transició política espanyola són en molts casos joves. Els joves varen encapçalar moviments antifranquistes i varen ocupar molts càrrecs de responsabilitat en la gestió dels primers anys de democràcia ja que les diferents forces polítiques inclouen en les seves llistes joves provinents de moltes organitzacions i col·lectius juvenils com a mostra de l'esperit de renovació i d'incorporació de les noves idees i, també, com a evidència de l'interès que havia de tenir el tema juvenil en els nous compromisos polítics.

Al llarg dels anys seixanta, encara en el període franquista, es comença a reprendre de manera clandestina l'associacionisme democràtic. Tal com explica J. Serrano (1999, p. 63-64), aquesta represa es pot veure en tres sectors: en el moviment obrer amb la creació de les assemblees de fàbrica que a poc a poc varen portar al que avui coneixem com a Comissió Obrera Nacional de Catalunya. Cal destacar en aquest àmbit la participació dels enllaços juvenils com a dinamitzadors de la represa sindical. En segon lloc, les vocalies de joventut i els espais relacionats amb el moviment veïnal, que s'estructura i comença a moure's amb força. En tercer lloc, en l'efervescència del món cultural i universitari a través de la creació del Sindicat Democràtic d'Estudiants Universitari de Barcelona. Paral·lelament hi ha també l'acció de l'Església, que, a través de moltes parròquies, acull les reunions i l'estructura de diferents col·lectius juvenils que donaran lloc al moviment escolta i d'esplai.

Davant l'evolució que els joves i el concepte de joventut han experimentat en aquests darrers anys, tal com hem acabat de veure, no calen gaires argumentacions per constatar l'evolució i el creixement que han tingut les polítiques de joventut des de la recuperació de la democràcia, al final de la dècada dels setanta, fins a l'actualitat. Podem parlar, doncs, de diferents etapes. Partirem de l'anàlisi que fan Giménez i Llopart (2002a) establint un primer període des de l'inici de la

transició fins a mitjan anys vuitanta. Es tracta del període d'origen del que seran polítiques de joventut ja que es va passant d'una situació en la qual no hi ha política de joventut ni accions específiques per als joves a una situació en què les polítiques de joventut es fonamenten en ofertes de lleure i cultura. Les activitats representatives d'aquest període se centren en el desplegament d'activitats de vacances d'hivern i estiu, el suport a l'associacionisme juvenil d'educació en el lleure, la formació de monitors i directores de lleure infantil i juvenil, la construcció d'equipaments juvenils i el reconeixement institucional dels canals participatius de què s'havien dotat les entitats juvenils (taules de joves, consells de la joventut, etc.). Es tracta, doncs, de polítiques fonamentalment assistencialistes centrades en el lleure i l'associacionisme. L'inici de tot aquest procés, cal buscar-lo en l'aprovació de la Constitució espanyola l'any 1978 i, entre altres, en l'article 22, on es manifesta el dret d'associació i l'article 48, on es manifesta que «els poders públics promouran les condicions per a la participació lliure i eficaç de la joventut en el desenvolupament polític, social, econòmic i cultural». L'Estatut d'autonomia de Catalunya del 1979 en l'article 9 deixa clar que la Generalitat de Catalunya té competència exclusiva en matèria de joventut.

El 1985 té lloc la celebració de l'Any Internacional de la Joventut. Les recomanacions de les Nacions Unides i els actes que amb aquest motiu es van portar a terme a Catalunya van significar un revulsiu especial per a l'enfortiment de les estructures públiques en matèria de joventut. Es marca un punt d'inflexió en el discurs del que haurien de ser les polítiques de joventut de les administracions públiques. Així, pren força una nova perspectiva que es defineix com a global, interdepartamental i integral. Es tracta d'atendre no només el camp del lleure i la participació, sinó la totalitat d'àmbits que afecten la vida dels joves: sanitat, treball, cultura, formació, justícia, medi ambient... I fer-ho des d'una òptica global i d'implicació de les diferents àrees o departaments interventors, així com dels mateixos joves i de la societat civil. Aquest nou enfocament representa una aposta altament complexa que requereix uns tècnics molt preparats. Aquesta innovació va situar els polítics i tècnics de joventut, que van implementar la nova perspectiva, com un dels sectors més dinàmics i innovadors de l'Administració, fins al punt que la metodologia de les polítiques integrals va ser traslladada a altres instàncies de l'Administració.

Malgrat la força del nou plantejament, es detecten molt pocs exemples d'aplicació real de la proposta en aquest període. Per tant, en aquest període conviuen un discurs molt innovador amb unes pràctiques rutinàries molt allunyades d'aquest plantejament. El primer exemple clar d'aplicació a Catalunya d'aquest nou paradigma es troba en el *Projecte Jove* de l'Ajuntament de Barcelona, presentat el mateix any 1985 i inspirat, pel que fa a metodologia, en les experiències de di-

verses ciutats italianes, com ara Torí, Forlì i Bolonya. Aquest projecte significa l'origen de les polítiques integrals de joventut a Catalunya. Alguns municipis grans, la Diputació de Barcelona i la mateixa Generalitat de Catalunya s'afegiran progressivament a aquesta nova tendència. S'inicia així una nova etapa en què les polítiques de joventut volen ser participatives i centrar-se en la inserció social i professional com a requisit per a la transició a la vida adulta.

El tercer període abraçaria bona part dels anys noranta. Representa un aprofundiment en els objectius ja proposats en l'etapa anterior: transició a la vida adulta, integralitat, transversalitat, interdepartamentalitat i descentralització. Estén la necessitat de polítiques integrals de joventut. Coincideix amb els anys en què l'Administració passa per un procés de complexificació de l'organització i tecnificació. També correspon a uns anys de fortes retallades pressupostàries, especialment amb relació a l'àmbit de joventut, malgrat les propostes de plans interdepartamentals i plans joves. La relació amb els joves se centra en la consulta i la subsidiarietat en la gestió.

El darrer període aniria des de finals dels anys noranta fins a l'actualitat. El discurs parteix dels conceptes d'afirmació i de transició. Conviven amb força les polítiques de transició i les polítiques afirmatives. Els objectius seran l'autonomia personal i la plena ciutadania. És en aquest context que l'any 2000 el Consell Executiu de la Generalitat aprova el *Pla Nacional de Joventut «Joves 2010»*, impulsat per la Secretaria General de Joventut amb el consens del Consell Nacional de la Joventut i de totes les forces polítiques al Parlament de Catalunya. L'objectiu d'aquest pla és precisament fomentar, de manera important i extensiva a tot el territori, l'elaboració i l'execució de polítiques integrals de joventut en totes les administracions que actuen en matèria de joventut.

Per tal de presentar de manera resumida les etapes comentades i anotar algunes de les accions més representatives en aquesta evolució de les polítiques de joventut a Catalunya, reproduïm en la pàgina següent la taula 2 a partir d'una adaptació de la proposta que fan Giménez i Llopart (2002a).

2.2. La important incidència de l'Església

Cal considerar el paper de l'Església en l'àmbit de la joventut al llarg de tots aquests anys. El 1999 Catalunya té cinc-cents centres escolars confessionals catòlics que apleguen més de tres-cents mil alumnes de nivells educatius no universitaris. L'Opus Dei s'ha convertit en una de les institucions més poderoses dintre de l'Església catalana de la segona meitat del segle xx, sobretot entre les classes mitjana i alta, fins arribar als cinc mil membres que té al Principat. Aquesta mateixa

TAULA 2

Evolució de les polítiques de joventut a Catalunya 1976-2002

Any	Promotor	Acció	Descripció	Política de joventut
1976	Entitats juvenils	Creació de la Taula de Joves	Es constitueix la Taula de Joves o l'anomenada també Taula Coordinadora d'Entitats i Moviments Juvenils de Catalunya. Proposarà l'organització d'un Congrés de la Joventut de Catalunya.	
1977	Generalitat provisional	Creació de la Direcció General de Joventut	Constitució de la primera DGJ assignada al Departament d'Ensenyament i Cultura.	Construcció del primer discurs. Els conceptes centrals són la democràcia i l'organització del temps lliure. Es tracta de polítiques assistencialistes centrades en el lleure i l'associacionisme.
	Taula de Joves	Organització del I Congrés de la Joventut de Catalunya: «Joves i democràcia»	S'elabora la I Carta de la Joventut Catalana. En aquest congrés es demanen per als joves drets civils, socials i polítics bàsics, i la creació d'una conselleria de joventut i del CNJC.	
1979	Parlament de Catalunya	Publicació del decret de creació del CNJC	Es crea el Consell Nacional de la Joventut de Catalunya com a organisme coordinador dels moviments i les organitzacions juvenils.	
	Ajuntament de Barcelona	Creació del programa de joventut	Aquest programa permetrà que uns quants mesos després es crei l'Àrea de Joventut.	
1980	Ajuntament de Barcelona	Creació del CJB	Es crea el Consell de la Joventut de Barcelona a través de l'assemblea constituent.	
	Generalitat de Catalunya	Creació de la Direcció General de Joventut	S'assigna la DGJ al Departament de la Presidència i es guanya centralitat en l'organigrama.	
1985	Ajuntament de Barcelona	Creació del <i>Projecte Jove</i>	Vol facilitar la inserció social i professional dels joves perquè es converteixin en ciutadans actius. Es tracta de polítiques dirigides a facilitar la transició dels joves a la vida adulta a partir d'una política integral amb una metodologia altament participativa.	
	Parlament de Catalunya	Regulació per llei del CNJC	La Llei 14/1985 regula jurídicament el CNJC adequant la seva naturalesa i funcionament al marc institucional de la Generalitat.	

TAULA 2 (Continuació)
Evolució de les polítiques de joventut a Catalunya 1976-2002

Any	Promotor	Acció	Descripció	Política de joventut
1988	CNJC	II Congrés de la Joventut de Catalunya: «Cal articular unes polítiques de joventut»	S'elabora la II Carta de la Joventut Catalana on, per primera vegada, es planteja l'elaboració d'un Pla Nacional de Joventut.	Els conceptes principals són la inserció, la participació, la integralitat i la transversalitat.
1990	Ajuntament de Barcelona	2n <i>Projecte Jove</i>	Vol aprofundir en la transversalitat i en la descentralització territorial per districtes.	Les polítiques de joventut volen ser participatives i centrar-se en la inserció social i professional.
1992	Generalitat de Catalunya	Creació de la Secretaria General de Joventut	La proximitat dels Jocs Olímpics i la situació del moment fa que desaparegui la Regidoria de Joventut i que les polítiques de joventut es dilueixin. La participació passa a entendre's com a gestió.	Continuem parlant de la transició a la vida adulta, d'integralitat, transversalitat, interdepartamentalitat i descentralització.
1993	Generalitat de Catalunya	Es crea el <i>Pla interdepartamental 1993-1994</i>	Es replantegen les accions en matèria de joventut i s'augmenta el pes de joventut dins l'organigrama de la Generalitat.	Continuem parlant de la transició a la vida adulta, d'integralitat, transversalitat, interdepartamentalitat i descentralització.
1994	Generalitat de Catalunya	Es delega competència de joventut als consells comarcals	El decret 187/1993 atorga algunes competències als comarcals malgrat que les dotacions econòmiques limiten la capacitat d'intervenció.	La relació amb els joves se centra en la consulta i la subsidiarietat en la gestió.
1995	Diputació de Barcelona	Es crea el <i>Pla interdepartamental 1994-1997</i>	Continua en la mateixa línia que l'anterior. No genera els resultats esperats.	La relació amb els joves se centra en la consulta i la subsidiarietat en la gestió.
1995	Diputació de Barcelona	Es crea el <i>Pla Jove 1995-1999</i>	Treball transversal i de suport a les actuacions locals en matèria de joventut.	La relació amb els joves se centra en la consulta i la subsidiarietat en la gestió.
1998	Generalitat de Catalunya	Es crea el <i>Fòrum Joves Segle XXI</i>	Es pretén crear discurs i analitzar el futur de les polítiques de joventut.	La relació amb els joves se centra en la consulta i la subsidiarietat en la gestió.

TAULA 2 (Continuació)
Evolució de les polítiques de joventut a Catalunya 1976-2002

Any	Promotor	Acció	Descripció	Política de joventut
1998	Generalitat de Catalunya	Creació de l'Observatori Català de la Joventut	Pretén reflexionar sobre el treball en matèria de la joventut i orientar estratègies de reflexió i intervenció.	
	Ajuntament de Barcelona	Creació del Pla Director de les Polítiques de Joventut (Pla Jove)	Introdueix un nou model d'intervenció política en joventut com a reacció al retrocés i estament viscut. Es parla de les polítiques afirmatives.	
	Diputació i Ajuntament de Barcelona	Realitza el Congrés La nova condició juvenil i les polítiques de joventut	Punt d'inflexió en el discurs i plantejament de les polítiques afirmatives.	Convien amb força dos paradigmes diferents. El de les polítiques de transició i el de les polítiques afirmatives. El discurs parteix, doncs, dels conceptes d'afirmació i de transició. Els objectius seran l'autonomia personal i la plena ciutadania.
1999	Diputació i Ajuntament de Barcelona	Creació del document <i>Les polítiques afirmatives de joventut. Una proposta per a la nova condició juvenil</i>	Recull les línies principals que orienten les polítiques afirmatives.	
	CJB	Creació del document <i>Per unes veritables polítiques de joventut</i>	El document proposa recuperar les polítiques integrals i alhora treballar a partir de les polítiques afirmatives de la joventut.	
2000	Parlament de Catalunya	Aprovació de la proposició no de llei sobre el suport al document <i>Límits de política juvenil</i>	El Parlament aprova aquesta proposició i insta el Govern a elaborar el Pla Nacional de la Joventut d'acord amb el document elaborat pel CNJC.	
	Generalitat de Catalunya	Aprovació del <i>Pla Nacional de Joventut de Catalunya</i>	Proposa polítiques integrals i suposa un intent de crear un marc interinstitucional en l'elaboració de les polítiques de joventut.	
2001	Diputació de Barcelona	Realització del <i>Pla Jove 2000-2003</i>	Pla director de joventut amb la plena assumpció de les polítiques afirmatives.	
2002	Generalitat de Catalunya i CNJC	Realització del 3r Congrés de la Joventut de Catalunya: «Establiment de ponts de diàleg»	A partir del desplegament del Pla Nacional de Joventut vol obrir el diàleg entre polítics, tècnics, joves, investigadors i professionals de la joventut.	

institució controla en l'actualitat diverses escoles privades d'elit i associacions paraescolars vinculades a aquestes. El Govern català té establert concert econòmic amb alguns privilegis en molts d'aquests centres i l'any 1997 crea la Universitat Internacional de Catalunya, que depèn també de l'Opus Dei, la qual el curs 2001-2002 ja té més de mil tres-cents alumnes.

En l'àmbit de l'educació en el lleure l'Església té una trajectòria decisiva al llarg de tot el segle xx. Concretament en el període democràtic que tractem, cal valorar el paper de la Fundació Pere Tarrés en l'àmbit de la formació de monitors i educadors d'infants i joves. Val la pena també tenir presents els diferents grups d'esplai i agrupaments escoltes vinculats als moviments cristians o a la Delegació Diocesana d'Escoltisme (Moviments d'Esplai Cristians o els Minyons Escoltes i Guies de Sant Jordi de Catalunya, per citar-ne alguns dels més representatius), així com la resta de moviments especialitzats de l'Acció Catòlica en l'àmbit universitari o del lleure.

2.3. *L'evolució del mapa associatiu*

El franquisme va promulgar un Decret d'associacions, amb data de 25 de gener de 1941, que «suplía deficiencias y aclaraba dudas suscitadas por textos legales», com la mateixa Llei de 1887, que encara era vigent. Uns quants anys més tard, el 24 de desembre de 1964, promulgà una Llei d'associacions que va entrar en vigor el 30 d'abril de l'any següent, on reconeixia la llibertat d'associació però, és clar, en termes totalment restrictius:

1. La libertad de asociación reconocida en el párrafo primero del artículo 16 del Fuero de los Españoles se ejercerá de acuerdo con lo establecido en la presente Ley, para fines lícitos y determinados.
2. Se entienden determinados fines de la asociación cuando no exista duda respecto a las actividades que efectivamente se propone desarrollar, según se deduzca de los estatutos y de las cláusulas del acta fundacional.
3. Se entiende por fines ilícitos los contrarios a los Principios Fundamentales del Movimiento y demás Leyes fundamentales, los sancionados por las leyes penales, los que atenten contra la moral, el orden público y cualesquiera otros que impliquen un peligro para la unidad política y social de España.

Cal esperar el 18 de juny de 1997, a les acaballes del segle xx i prop de vint anys de democràcia, per veure una nova llei d'associacions que «recull i connecta la tradició d'associacionisme cívic que ha estat i és un element important de la identitat social i cultural de Catalunya». La Llei dedica tot l'article 34 a parlar de les associacions juvenils, que són les que observen les particularitats següents:

a) La condició de soci o sòcia de ple dret s'adquireix a partir de catorze anys, si bé els menors d'aquesta edat poden pertànyer a l'associació si els estatuts ho permeten i, en tot cas, amb veu però sense vot, i es perd la condició d'associat o associada en complir els trenta anys.

b) Sens perjudici del que estableix l'apartat a, si els seus estatuts ho estableixen així, no perden la condició d'associades les persones que en el moment de complir trenta anys tenen càrrecs en l'òrgan de govern o de representació, fins a l'acabament de llur mandat.

c) Les associacions juvenils que no tenen, com a mínim, dues persones majors d'edat o menors emancipades en l'òrgan de govern han de disposar del suport d'un òrgan adjunt, elegit per l'assemblea general i integrat per un mínim de dues persones majors d'edat o menors emancipades amb la finalitat de suplir, qualsevol d'elles, la manca de capacitat d'obrar de les persones que formen part dels òrgans de l'associació en tots els casos en què calgui. La constitució inicial i les renovacions següents totals o parcials de l'òrgan adjunt han d'ésser comunicades al Registre per a tenir-ne la constància deguda.

d) No obstant el que disposa la lletra c, les persones menors d'edat que pertanyin als òrgans directius de conformitat amb el que estableixen els estatuts poden actuar davant les administracions públiques per a l'exercici dels drets que confereix a aquestes associacions l'ordenament administratiu.

e) En la denominació d'aquestes associacions han de constar les expressions «juvenil» o «de joves», o qualsevol altra de similar.

A partir de les dades existents a la Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, s'ha intentat veure quina evolució han experimentat les entitats juvenils al llarg d'aquests anys. El resultat obtingut es pot comprovar en la taula 3.

Les primeres constatacions que podem fer són:

— No hi ha un cens d'entitats juvenils anterior al 1985 ja que no és fins al 31 d'octubre de 1985 que es crea el Cens General d'Associacions Juvenils i Entitats de Serveis a la Joventut de Catalunya i s'obliga aquestes associacions i entitats, i també les seccions juvenils d'entitats culturals, professionals i sindicals amb òrgans de decisió propis, a inscriure-s'hi.

— Les primeres dades són, doncs, de l'any 1986 i es pot comprovar que les xifres existents són més els resultats de la presentació i difusió d'aquest cens que un reflex de la realitat juvenil. No és ben bé fins al 1987 que el cens comença a ser més o menys fiable.

— Al llarg dels anys no s'han mantingut els mateixos criteris de classificació. El cens inicial preveu deu tipus de classificació de les entitats juvenils. Aquest criteri es manté fins a l'any 1995 quan es retoca aquesta classificació i es preveuen dotze tipologies de classificació, quatre de les quals es mantenen. Aquest nou cens es torna a modificar l'any 2003, quan es configura una tipologia de quinze entitats juvenils. Tot plegat dificulta l'estudi de l'evolució associativa juvenil.

TAULA 3

Entitats juvenils registrades a la Secretaria General de Joventut per tipus d'associació (1986-2003)

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Entitats i grups d'educació en el lleure	279	810	980	1046	1.130	1.219	1.289	1.338	1.401	1.091	1.189	1.257	1.311	1.311	1.345	1.379	1.395	1.461
Entitats de serveis a la joventut	32	67	71	85	95	101	105	147	236									31
Moviments i grups juvenils	121	236	235	258	268	281	298	338	373									
Associacions culturals amb secció juvenil	18	65	108	114	115	120	125	138	148									
Entitats polítiques i sindicals	6	16	17	19	21	22	22	26	26									
Consells Locals de Joventut	2	7	11	11	13	15	17	22	23									
Entitats relacionades amb l'ocupació juvenil	9	16	18	19	19	19	19	19	20									
Escoles d'educadors en el lleure	9	20	24	24	25	25	26	26	27	22	22	23	140	98	22	24	25	
Federacions i associacions en el lleure (serveis i fundacions)	15	21	22	22	22	22	2	24	26	47	65	68	9	10	81	96	99	
Coordinadores d'entitats juvenils (consells de joves)	3	10	13	15	16	16	17	17	18	8	9	9	8	10	10	10	11	
Entitats juvenils sindicals i/o professionals										32	34	36	40	40	40	41	42	
Serveis d'estudis de temàtiques juvenils										6	8	8	26	23	12	12	12	
Animació sociocultural										48	72	74	79	135	140	153	16	

TAULA 3 (Continuació)
Entitats juvenils registrades a la Secretaria General de Joventut per tipus d'associació (1986-2003)

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Associacions d'estudiants										28	32	33	39	52	54	55	55	60
Entitats juvenils polítiques										11	11	12	13	13	13	13	13	13
Socials										90	98	101	109	125	128	133	138	144
Pau i desenvolupament										12	14	15	15	18	18	19	19	23
Entitats ecologistes i d'educació ambiental										6	10	11	12	14	19	20	21	29
Entitats juvenils culturals i artístiques																		238
Plataformes interassociatives																		16
Entitats de dret civil i ciutadania																		26
Entitats d'informació, formació i estudis																		18
Entitats juvenils professionals																		26
Entitats juvenils sindicals																		8
Entitats juvenils d'àmbit internacional																		8
Empreses de serveis																		1
Altres entitats	10	25	34	55	64	110	114	124	141	83	115	121	75	89	118	120	128	40
Total	504	1.293	1.533	1.668	1.788	1.950	2.054	2.219	2.439	1.484	1.679	1.768	1.876	1.938	2.000	2.075	2.123	2.141

— La classificació obeeix a uns criteris particulars però resta lluny d'oferir un mapa de la realitat associativa juvenil ja que no es tenen en compte, per citar dos casos prou significatius, ni els grups excursionistes ni les entitats esportives. En ambdós casos, es tracta d'entitats que sovint solen tenir seccions juvenils.

— Es constata també una relativa rigorositat en les dades. Segons el model de classificació emprat, les dades canvien substancialment, només cal veure la variació d'entitats que hi ha entre 1994 i 1995.

Pel que fa a l'anàlisi de les entitats juvenils registrades durant aquest període, podem dir que:

— Prop del 60 % de les entitats juvenils registrades al cens de la Secretaria General de Joventut són entitats i associacions d'educació en el lleure. Ens referim a grups de joves organitzats (escoltisme, moviments juvenils d'acció catòlica i esplans) que tenen per finalitat intervenir educativament en el lleure dels infants i adolescents. Aquesta proporció s'ha mantingut de forma més o menys invariable almenys al llarg dels darrers divuit anys.

— Pràcticament la totalitat d'entitats i associacions es mantenen o augmenten en cada una de les diferents classificacions al llarg dels anys. Els dos únics casos en què això no és tan evident és en les escoles d'educadors en el lleure i en les coordinadores d'entitats juvenils-consells de joves. En el primer cas es podria explicar la situació amb el tancament de diferents escoles vinculades a les administracions i amb la tendència a constituir grans moviments o federacions d'educació en el lleure i relacionar les diferents escoles a aquestes organitzacions. Pel que fa als consells de joventut, és evident la dificultat que hi ha hagut per implantar-los i mantenir-los en els diferents municipis.

— Es constata també un significatiu interès per les associacions i entitats socioculturals. En l'actualitat s'ha arribat a dues-centes trenta-vuit entitats culturals i artístiques, la qual cosa representa més de l'11 % de les entitats i associacions registrades l'any 2003.

— La distribució territorial d'aquestes associacions segueix més o menys la desequilibrada distribució territorial de la població (vegeu taula 4). Tres quartes parts de la població es concentren en les comarques de Barcelona; la major part, doncs, de les entitats juvenils es troba en aquest territori, encara que proporcionalment les comarques de Girona són les que tindrien un nombre més alt d'associacions juvenils per joves existents en la zona.

— Un altre aspecte a considerar a l'hora de valorar l'evolució del mapa associatiu durant aquests anys és el nombre de persones que tenen aquestes associacions. Aquest aspecte es pot revisar de manera ràpida amb el nombre d'associats que hi ha hagut a Catalunya. Des d'aquesta perspectiva les dades també evidencien un increment progressiu tenint en compte l'augment més significatiu al llarg dels anys

TAULA 4
Taxa de població juvenil i d'associacions juvenils

	Percentatge de població juvenil	Percentatge d'associacions juvenils
Comarques de Barcelona	76,4	65,3
Comarques de Girona	8,6	15,1
Comarques de Lleida	5,3	9,1
Comarques de Tarragona	8,9	10,4

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades del Cens 2001 de l'Institut d'Estadística de Catalunya i del Cens de la SGJ de la Generalitat de Catalunya de l'any 2003.

noranta i fins a l'actualitat (vegeu taula 5). El percentatge d'associacionisme actual és una xifra alta si tenim en compte l'evolució dels darrers anys i que, segons l'índex amb dades del 2001, la taxa associativa dels catalans és del 31,30. El percentatge associatiu juvenil estaria, doncs, més de dotze punts per sobre.

TAULA 5
Evolució de la taxa de joves associats

Any	% de joves associats
1981	27 %
1990	27,8 %
1998	34,9 %
2002	44 %

FONT: Elaboració pròpia a partir de P. Bordas (1981, p. 57); Gabinet d'Estudis Socials (1991, p. 258), Gabise SA (1999) i Casal, Q. (2003, p. 101), respectivament.

3. Algunes reflexions arran del camí recorregut

Després d'aquest ràpid recorregut al llarg del darrer quart del segle xx i de l'anàlisi d'algunes dades, ens proposem presentar algunes reflexions i suggerir qüestions per al debat i l'anàlisi més detallada.

— L'evolució de les polítiques de joventut a Catalunya no ha estat ni homogènia ni lineal. Encara que, tal com hem vist, podem parlar de l'evolució de les polítiques de joventut en els darrers vint-i-cinc anys, la realitat és que no totes les administracions n'han fet la mateixa. Hi ha administracions que passen directament de no tenir una política de joventut al municipi a elaborar una política integral de joventut. D'altres, que encara ocupen la cartera de joventut amb ofertes de lleure i cultura. La situació, doncs, és diversa i heterogènia. En l'actualitat coexisteixen situacions molt diferents quant a plantejaments, objectius i recursos. Es constata també una certa desorientació sobre el paper que han de tenir les administracions públiques en matèria de joventut i una manca de models i referents teòrics que puguin orientar l'elaboració i la planificació de les accions a emprendre. En el cas de l'Administració local s'evidencia també una manca de competències en determinats temes, de manera que es dificulta la materialització d'autèntiques polítiques municipals de joventut. D'altra banda, el procés de compactació de serveis (almenys pel que fa als «serveis personals») que han experimentat moltes administracions durant aquest període ha ajudat a fer més fàcil i comprensible el treball interdepartamental. La unitat de tracte administratiu i polític d'aquestes àrees pot ajudar també a fer un tractament global dels joves.

— Hi ha hagut una relativa inversió en polítiques de joventut. Durant la transició s'havia demanat que l'1 % dels pressupostos es destinés a l'àrea de joventut. Aquesta xifra s'ha superat amb escreix. Tot i això, l'increment de pressupost de joventut durant els anys 1992-1997 ha estat proporcionalment més baix que el pressupost municipal total de Catalunya. Segons l'estudi (J. Subirats, G. Rico i J. Brugué, 1998), l'any 1992 es dedicava una mitjana del 2,2 % dels pressupostos municipals a joventut i l'any 1997 aquesta xifra és un punt més baixa: 1,2 %.

— L'entrada de les polítiques afirmatives i la progressiva identificació de la joventut com una etapa amb característiques pròpies, amb valor afirmatiu en ella mateixa i no només com una etapa de transició, ha significat un estímul i una dinamització del sector. Durant els anys vuitanta han predominat les polítiques de transició, mentre que a partir dels anys noranta s'ha anat estenent l'aposta per polítiques afirmatives. La taula 6 permet fer-nos una idea d'algunes accions representatives des de cada una d'aquestes posicions polítiques. Les accions pròpies de la perspectiva neoliberal són les que més han caracteritzat les polítiques de joventut desenvolupades fins a l'actualitat.

El debat actual se situa, però, en l'esfera de les polítiques de transició o les polítiques afirmatives (visió juvenilista). Pensem que aquest debat és ric quant a conceptes però que no ha d'il·lustrar necessàriament dues concepcions oposades del tot. La nostra posició és que les polítiques de joventut han de desplegar tot tipus de recursos i estratègies per tal que els joves puguin desenvolupar al màxim les

TAULA 6

Les polítiques de joventut des de la perspectiva neoliberal i progressista

	<i>Perspectiva neoliberal</i>	<i>Perspectiva progressista</i>
<i>Polítiques afirmatives</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Promoció de joves emprenedors • Turisme juvenil • Consum cultural selectiu • Crèdit per afavorir el consum 	<ul style="list-style-type: none"> • Suport de moviments juvenils contraculturals • Alternatives al consum de masses • Oportunitats artístiques entre grups desfavorits
<i>Polítiques de transició</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Regulació de la desregulació del mercat de treball: ETT, etc. • Carnet jove • Mercantilització de la formació • Suport al lliure mercat immobiliari • Impuls al consum de masses: telèfons mòbils, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Regulació de l'estabilització del mercat de treball • Desenvolupament de l'economia social • Promoció de formes actives de participació • Foment de l'acció cultural • Suport a l'ensenyament públic • Control de l'explotació immobiliària • Política social integradora

FONT: Giménez i Llopart, 2002b, p. 10.

seves possibilitats i gestionar la seva autonomia. És evident que bona part dels interessos dels joves tenen a veure amb la independència, el treball i la formació i que aquests són els eixos clau de les polítiques de transició, però alhora és també cert que una etapa d'uns quinze anys de durada actualment no pot plantejar-se només com un període de transició sinó que ha de tenir entitat per si mateixa. D'altra banda, només d'aquesta manera es pot justificar coherentment que les polítiques de joventut han de partir dels interessos i les necessitats dels joves i no només de la concepció i els models dels adults.

— La tendència a l'alça de la figura del regidor de joventut en els ajuntaments ha estat també un guany a valorar al llarg d'aquests anys. La majoria d'ajuntaments de Catalunya (57,4 %) té regidor de joventut (J. Subirats, G. Rico i J. Brugué, 1998). Aquest fet té una estreta relació amb el nombre d'habitants dels municipis. Tot i això, hi ha comarques amb un nombre important de municipis petits on els consistoris han incorporat la figura del regidor de joventut. Aquest és el cas, per exemple, de l'Alt Empordà, on ho han fet el 56,1 % dels ajuntaments, tot i que més del 90 % dels municipis tenen menys de dos mil habitants. Al costat d'això es constata també que l'existència d'una regidoria de joventut és necessària perquè es pugui realitzar una política integral. Calen departaments específics, amb recursos econòmics i personal

adequat. Això no vol dir que aquestes instàncies hagin de treure el vertader protagonisme que haurien de tenir les entitats i els col·lectius juvenils. No es pot defensar una política de joventut dissenyada només per una sola persona o per un sol equip especialitzat en una única àrea temàtica. Hi ha d'haver un procés participatiu.

— La implantació també a l'alça de la figura del tècnic de joventut ha permès millorar qualitativament el treball que es fa des d'aquest àmbit. Actualment, malgrat la situació de contenció econòmica de les administracions públiques pel que fa als recursos destinats al camp social, es constata una consolidació i implantació a l'alça de la figura del tècnic de joventut, tant dels tècnics que treballen a l'Administració com d'aquells que ho fan des d'empreses de serveis. La distribució dels tècnics de joventut que depenen de l'Administració pública segueix una mitjana d'un tècnic per cada quinze mil habitants aproximadament. Tot i això, hi ha uns sis-cents setanta municipis amb menys de cinc mil habitants que no disposen de cap tècnic de joventut (Soler *et al.*, 2002). Cal millorar i aclarir la formació i les condicions de treball dels tècnics de joventut.

— La creació de l'Observatori Català de la Joventut de la Generalitat de Catalunya ha significat també el reconeixement de la importància d'aquest sector i la necessitat de disposar d'estudis i materials concrets si es volen fer polítiques reals que responguin als joves i a les situacions de cada moment. Aquest observatori treballa des de l'any 1998 per tal d'afavorir, recopilar i difondre estudis, treballs i investigacions sobre la realitat dels joves de Catalunya.

— El desplegament del *Pla Nacional de Joventut «Joves 2010»* (Generalitat de Catalunya, 2001) ha significat un important revulsiu per a les polítiques de joventut de la major part d'administracions. Encara que aquest pla pugui tenir un component d'imatge, s'ha de reconèixer que fins ara no s'havia fet mai un esforç semblant per ordenar i planificar tan a llarg termini en matèria de joventut. Es tracta d'una eina per ajudar a sistematitzar i planificar polítiques de joventut que ha ajudat a generar moltes iniciatives. Actualment, els quaranta-un consells comarcals de Catalunya tenen un pla integral de joventut i una part significativa dels municipis (prop del 50 %) també el tenen. Malgrat l'important pas endavant que ha suposat aquest pla, continua detectant-se una manca de documents i plantejaments institucionals per garantir una correcta i completa planificació en polítiques de joventut (Soler *et al.*, 2002). El 40 % dels tècnics de joventut reconeix no disposar encara de documents de planificació anuals (programa d'actuació, pressupost i memòria).

— Pel que fa al contingut concret de les polítiques de joventut que s'han desenvolupat fins a l'actualitat (Giménez i Llopart, 2002b, p. 15), podem dir que la majoria d'intervencions en joventut han anat encaminades al desenvolupament i foment d'activitats culturals i educatives: parcs de Nadal, cursos de monitors, festes, concerts... Els programes d'aquest tipus han ocupat la majoria d'accions dirigides

als joves i, per tant, s'emporten la part més important del pressupost. El segon paquet important d'accions en joventut el trobaríem en els programes de salut, dedicats a la promoció d'hàbits saludables i adreçats fonamentalment a la població adolescent. L'accés al món del treball i l'habitatge són els grans absents de l'agenda política en molts municipis. D'una banda a causa de la limitació de competències i de l'altra, perquè no es perceben com a polítiques de joventut. Pel que fa a la igualtat d'oportunitats, els temes d'integració de persones amb dificultats físiques, psíquiques, el treball amb població immigrant o els joves amb fracàs escolar s'han tractat habitualment des de serveis socials i amb poca relació amb les àrees de joventut. Amb relació a la participació social, s'ha limitat fonamentalment al suport econòmic a l'associacionisme juvenil existent. La participació es redueix a la consulta i l'obtenció d'informació més que no pas a l'exercici real de ciutadania. Caldria pensar en polítiques que tinguessin present diferents nivells d'exigència participativa anant des de la simple informació/sensibilització dels joves al protagonisme que pot suposar l'aprovació/validació, passant per la consulta, l'avaluació, la formació, la gestió i la planificació, tal com es presenta en la taula 7.

TAULA 7
Nivells d'exigència participativa

Nivell d'exigència participativa	Comentari	Objectiu (S'espera que el jove...)
Baixa	Aquest nivell parteix d'una implicació simple dels joves. Fonamentalment són receptors d'informació i en una mesura petita i puntual són suggeridors d'iniciatives puntuals.	S'informi i se sensibilitzi
		Consulti i formuli propostes
Mitjana	Entenem que aquest nivell d'implicació és mitjà perquè es demana ja una implicació personal concreta que va molt més enllà de la simple recepció d'informació o implicació puntual. En aquest cas es demana sovint una implicació més llarga en el temps o amb més transcendència pel que fa al seu resultat.	Detecti i diagnostiqui
		Avalui i revisi
		Es formi i es capaciti
Alta	Es tracta del nivell més exigent atès que suposa una implicació personal important que requereix l'acció directa. Ja no es tracta de rebre informació o d'analitzar-ne, sinó de ser protagonista de l'acció, ja sigui decidint-la, planificant-la, o bé executant-la.	Gestioni i realitzi
		Planifiqui i prioritzï
		Aprovi i validi

FONT: Adaptació pròpia a partir de Marquès, Planas i Soler (2003, p. 12).

Els pocs espais de participació real es restringeixen a polítiques perifèriques (concerts de festes majors, gestió de casals d'estiu, etc.). Hi ha un excés de paternalisme institucional. Cal pensar quins recursos donar i com donar-los perquè els mateixos joves puguin construir els seus projectes i trobar la resposta a moltes de les seves necessitats. Cal pensar també en projectes que puguin tenir un efecte multiplicador i diversificador més que no pas en accions puntuals que no tenen cap continuïtat o que queden reduïdes a un petit grup o col·lectiu. No hem d'oblidar els joves no organitzats, no associats, però que constitueixen, quantitativament, el nombre més important de joves i on hi ha la diversitat més gran (prop del 60 % dels joves de Catalunya).

— Les polítiques de joventut han de tenir com a centre de treball els joves però no s'han d'adreçar només a ells. Que parlem de política de joventut no vol dir que només hàgim de preocupar-nos dels joves. Tota la població ha de ser d'alguna manera objecte d'aquesta política en la mesura que té una determinada imatge de com són els joves i en la mesura que ajuda al seu desenvolupament i és responsable de gran part de la situació que viuen i del que es poden trobar els joves. La dimensió educativa en matèria de joventut, doncs, ha de dirigir-se també a la resta de la població, als ciutadans i ciutadanes adults, ja que d'ells depèn l'acollida que els joves poden trobar al seu entorn social per veure satisfetes les seves aspiracions i els seus objectius, i, en definitiva, l'èxit de la política de joventut.

— Manquen encara espais i infraestructures que permetin el desplegament de les polítiques de joventut amb comoditat i possibilitats. Durant els darrers anys del segle xx s'ha progressat i s'han construït en moltes poblacions centres cívics, equipaments esportius, casals, ateneus, etc. S'ha criticat també, en algun sentit, l'opció de crear equipaments adreçats només a un col·lectiu determinat —en aquest cas, els casals de joves—, però més enllà d'això, o no s'ha trobat un model alternatiu o l'alternativa no ha acabat de ser del tot reeixida. Moltes ciutats encara pateixen un dèficit d'espais per a joves i infants. La majoria de les infraestructures que hi ha són en gran part espais privats i, pel que fa als joves, aquestes es redueixen sovint a locals que tenen com a finalitat principal el consum. Caldria pensar en la reutilització i la major rendibilitat que poden tenir molts equipaments públics que ja existeixen i que funcionen en unes franges horàries mínimes, i romanen la resta del temps tancats i desaprofitats. Es podria plantejar la possibilitat d'obrir, en alguns casos, equipaments com ara les escoles, els centres cívics, els pavellons esportius, els teatres, etc. en horaris en què ara estan tancats o en dies que no tenen activitat, i oferir en aquests equipaments projectes d'acollida i promoció de joves.

— Les polítiques de joventut haurien de ser bel·ligerants contra la societat de consum, conformista, individualista, passiva i neoliberal. Hem de rebutjar, doncs,

polítiques de joventut còmodes o fonamentades en el consum pur de productes sense possibilitat de reflexió (J. Ferrés, 1999) i al mateix temps hem d'apostar per polítiques de joventut compromeses amb un desenvolupament sostenible. Una política de joventut que vulgui connectar amb els joves i vulgui fer una proposta de futur per a ells no pot ser imparcial. Ha de ser atrevida i arriscada. Cal definir-se i definir. Això suposa optar, seleccionar i prioritzar, però també significa aclarir i reforçar la intencionalitat. Hem d'exigir a una política de joventut la fonamentació, la concreció i el posicionament polític que ha de diferenciar un programa específic d'un altre.

Bibliografia

- ABAD, M. «Las políticas de juventud desde la perspectiva de la relación entre convivencia, ciudadanía y nueva condición juvenil». *Última Década* [Vinya del Mar: CIDPA], núm. 16 (2002), p. 119-155.
- BERNEY, J; MARTÍNEZ, R. «La joventut a Catalunya». A: SECRETARIA GENERAL DE LA JOVENTUT. *Jornades Inaugurals: Fòrum Joves del Segle XXI: Per a una nova etapa en les polítiques locals i comarcals de joventut*. Barcelona: Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, 1998, p. 35-42.
- BORDAS, P. [et al.]. *La joventut avui a Catalunya 1981*. Barcelona: Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, 1981.
- CÁNOVAS, F; RIERA, J. M.; CARBONELL, J. M. «Políticas de juventud y administraciones públicas». A: *Políticas de juventud y administraciones públicas*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1984, p. 11-30.
- CASAL, Q. «La transició dels joves a la vida adulta en el marc d'una societat en canvi». A: BRUNET, I. *Joves i transició al mercat laboral*. Barcelona: Pòrtic Biblioteca Universitària, 2001, p. 35-64.
- CASAL, Q. [et al.]. *Enquesta als joves de Catalunya 2002: Avançament de resultats*. Barcelona: Observatori Català de la Joventut. Generalitat de Catalunya, 2003. (Aportacions; 19)
- CASTANYER, N. «Los consejos de juventud y la participación de los jóvenes en las administraciones públicas». A: *Políticas de juventud y administraciones públicas*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1984, p. 165-174.
- COLOMER, J. «Quines polítiques locals i comarcals de joventut farem el segle vinent?» A: *Fòrum Joves del Segle XXI: Per a una nova etapa en les polítiques locals i comarcals de joventut*. Barcelona: Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, 1998, p. 47-70.
- COMÍN, E. «Unos apuntes a considerar en el diseño de un programa municipal de juventud». A: *Políticas de juventud y administraciones públicas*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1984, p. 145-152.
- COMISSIÓ DE LES COMUNITATS EUROPEES. *Un nou impuls per a la joventut europea: Llibre Blanc de la Comissió Europea*. Secretaria General de Joventut. Representació de la Comissió Europea a Barcelona, 2002.

- CONSELL NACIONAL DE LA JOVENTUT DE CATALUNYA. *186 propostes per a l'associacionisme juvenil: Per una democràcia participativa*. Barcelona: CNJC, 1999.
- *Línies de política juvenil del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya*. Barcelona: CNJC, 1999.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Les polítiques de joventut dels ajuntaments democràtics 1979-1987*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Serveis de Joventut, 1987. (Material de Joventut; 7)
- *Actas del congreso celebrado en Barcelona en noviembre de 1998: La nueva condición juvenil y las políticas de juventud*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1999a.
- *Pla Jove 2000-2003: Pla Director de Joventut de la Diputació de Barcelona*. Barcelona: Ofici del Pla Jove de la Diputació de Barcelona, 1999b.
- FEDERACIÓ DE MUNICIPIS DE CATALUNYA. *Polítiques locals de joventut*. Barcelona, 1998.
- FEIXA, C. *Generació @: La joventut al segle XXI*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. SGJ, 2001. (Aportacions; 12)
- FERRÉS, J. «Educar en una cultura de l'espectacle». *Temps d'Educació*, núm. 21 (1999), p. 285-296.
- FURLONG, A.; CARTMEL, F. *Els contextos canviants de la joventut*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. SGJ, 2001. (Aportacions; 14)
- GABINET D'ESTUDIS SOCIALS. *Enquesta a la joventut de Catalunya 1990*. Barcelona: Direcció General de Joventut. Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, 1991.
- GABISE, SA. *Enquesta a la joventut de Catalunya 1998*. Barcelona: Secretaria General de Joventut del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, 1999.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Pla Nacional de Joventut: Joves 2010*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. SGJC, 2001.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. SECRETARIA GENERAL DE JOVENTUT. *Fòrum Joves del Segle XXI: Abril-novembre 1998: Per a una nova etapa en les polítiques locals i comarcals de joventut*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. SGJ, 1998.
- GIMÉNEZ, L.; LLOPART, I. «Les polítiques de joventut: Polítiques residuals per a qüestions perifèriques?». 2002a. [Ponència presentada al 3r Congrés de la Joventut de Catalunya. Bellaterra, 7-10 de novembre]
- «Per una nova etapa en polítiques de joventut». *Quaderns de la Fundació Nous Horitzons*, núm. 5 (2002b), p. 1-34.
- IARD INSTITUTE. *Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe*. Bruxelles: Unió Europea, 2001.
- IBARS MONTERO, J. A. «La coordinación y la articulación de las administraciones públicas en materia de juventud». A: CÁNOVAS, F. [et al.]. *Políticas de juventud y administraciones públicas*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1984, p. 199-226.
- INSTITUT DE TREBALL SOCIAL I SERVEIS SOCIALS. *La actuación compactada en los servicios de bienestar social*. Barcelona: INTRESS, 1990.
- Jornades sobre Polítiques Locals de Joventut: Estudi sobre les polítiques municipals de joventut a Catalunya (informe del treball de camp)*. Barcelona, 1997. L'Hospitalet de Llobregat: Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, 1997.
- LUMBIERRES, M. «Las políticas de servicios para la juventud». A: *Políticas de juventud y administraciones públicas*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1984, p. 183-198.
- «Serveis per a la joventut i acció sociocultural». A: *Ponències i comunicacions: Interacció 84: Escola d'estiu d'acció sociocultural*, vol. 2. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1985, p. 67-77.

- MARANÓN, A. «Los modelos de intervención en política de juventud en el ámbito local, autonómico y estatal. Balance de los planes integrales». A: *La nova condició juvenil i les polítiques de joventut: Cap a una proposta de polítiques afirmatives*. Actes del congrés celebrat a Barcelona el novembre de 1998. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1999, p. 81-100.
- MARQUÈS, S.; PLANAS, A.; SOLER, P. *Proposta metodològica per a l'aplicació del procés d'Agenda 21 Local de Girona*. GRES-Departament de Pedagogia UdG, 2003. [Document inèdit]
- MÓDENES, J. A.; LÓPEZ, J. *Els joves catalans en el 2011: els canvis que vénen*. Barcelona: Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, 2000. (Aportacions; 8)
- MONTES, P. *Les polítiques de joventut en els municipis petits i mitjans*. Barcelona: Oficina del Pla Jove de la Diputació de Barcelona, 2000.
- SERRACANT, P. *Viure al dia: Condicions d'existència, comportaments i actituds dels joves catalans: Informe sobre la joventut catalana al 2001*. Barcelona: Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, 2001.
- SERRANO, J. [dir.]. *Joves i participació a Catalunya*. Barcelona: Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia: Generalitat de Catalunya. SGJ, 1999.
- SOLÀ, P. «L'associacionisme català d'inspiració catòlica al segle XX». A: ALBARTÍ ORIOL, J. [cur.]. *Germinàbit: L'expressió religiosa en llengua catalana al segle XX*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència, 2002, p. 137-163.
- SOLER, P. *Evolució, anàlisi i reptes de les polítiques de joventut: Una reflexió des de la realitat catalana*. A: SERRA, S.; SUREDA, B. [coord.]. *Els joves a l'època contemporània*. XXI Jornades d'Estudis Històrics Locals. Palma: Institut d'Estudis Baleàrics, 2003, p. 81-97.
- SOLER, P. [et al.]. *Els tècnics en la política de joventut de l'Administració pública catalana*. Barcelona: Observatori Català de la Joventut. Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, 2002. (Aportacions; 17)
- SUBIRATS, J. «Governabilitat en l'era de la informació. Les polítiques locals en el segle XXI». *Fòrum Joves del Segle XXI: Per a una nova etapa en les polítiques locals i comarcals de joventut*. Barcelona: Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, 1998, p. 15-45
- SUBIRATS, J.; RICO, G.; BRUGUÉ, J. «Estudi sobre les polítiques municipals de joventut a Catalunya». A: *Polítiques locals de joventut*. Barcelona: Federació de Municipis de Catalunya, 1998, p. 7-45.

